

**Kosmetikos gaminių tinkamumo naudoti ženklimas
pagal reglamentą 1223/2009/EB
Lietuvos kosmetikos ir buitinės chemijos gamintojų asociacijos LIKOHEMA
techninis vadovas**

Su kosmetikos gaminių apyvarta, saugumu, sandėliavimu, gamyba ir ženkliniu susijusius reikalavimus reglamentuoja 1223/2009/EB reglamentas. Jis nustato ir **trumpiausio tinkamumo** vertinimo ir ženklavimo reikalavimus, t. y., datą, iki kurios reikiamomis sąlygomis laikomas tam tikras kosmetikos gaminy išsaugo savo pirmines savybes.

Minimalaus tinkamumo terminas

Remiantis reglamento 1223/2009/EB 19 str. 1c p., kosmetikos gaminių, kurių **minimalaus tinkamumo naudoti terminas yra iki 30 mėnesių įskaitytinai**, ant pakuotės turi būti nurodytas **minimalaus tinkamumo naudoti terminas**.

Minimalaus tinkamumo naudoti terminas tai data, iki kurios reikiamomis sąlygomis laikomas tam tikras kosmetikos gaminy išsaugo visas savo pirmines savybes ir svarbiausia, išlieka saugus vartotojui.

Data ir išsami jos pateikimo informacija, nurodoma pakuotėje po įrašo: „*Geriausias iki naudoti iki pabaigos...*“ arba smėlio laikrodžio simbolis, nurodytas VII priedo 3 punkte:

Šis apibrėžimas negali būti pakeistas tokiomis formuluotėmis, kaip „galiojimo laikas“, „sunaudoti iki“ ar „best before“, „shelf life“, „exp.“ ir pan.

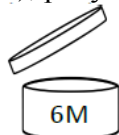
Minimalaus tinkamumo terminas nurodomas aiškiu eiliškumu: mėnuo ir metai arba diena, mėnuo ir metai.

Pagal reglamento 1223/2009/EB 19 str. 1 p., **minimalaus tinkamumo terminas nėra privalomas** kosmetikos gaminiams, kurių **minimalaus tinkamumo terminas yra ilgesnis nei 30 mėnesių**.

PAO (period after opening = laikotarpio nuo pakuotės atidarymo trukmė)

Ant gaminių, kurių minimalaus tinkamumo terminas ilgesnis nei 30 mėnesių, nurodomas PAO simbolis, t. y. laikotarpis nuo pirmojo pakuotės atidarymo, per kurį naudojamas kosmetikos gaminy išlieka saugus ir visiškai nekenkia vartotojui (reglamento 1223/2009/EB 19 str. 1c p.).

Ši informacija nurodoma kaip atidaryto indelio simbolis (vadinamasis PAO ženklas, nurodytas reglamento VII priedo 2 p.) bei nurodomas minėtas laikotarpis, pažymėtas mėnesiais (M) arba metais (Y), pavyzdžiui:

Pirmu gaminio (pirminės pakuotės) atidarymu laikomas kosmetikos gaminio pakuotės atidarymas, kai vartotojas pirmą kartą panaudoja kosmetikos gaminį pagal deklaruojamą panaudojimo būdą. Nuo šio momento skaičiuojamas PAO.

Europos Komisijos, bendradarbiaujant su vartotojų organizacijomis, įvestas PAO ženklas turi užtikrinti vartotojo naudojamo kosmetikos gaminio saugumą.

Vienas iš svarbiausių pavojų gaminio tinkamumo terminui yra mikroorganizmai. Šiuolaikiniai inovaciniai kosmetikos gamybos metodai (griežtai laikantis Geros Gamybos Praktikos reikalavimų), tinkamos pakuotės parinkimas bei kosmetikos gaminių stabilumo išlaikymo sistemos – tai veiksniai, leidžiantys gaminti ilgalaikio tinkamumo termino gaminius. Šį tinkamumą užtikrina kosmetikos laikymas originalioje pakuotėje. Pirmą kartą panaudojus gaminį ir naudojant jį toliau, laikymo sąlygos iš esmės keičiasi: gaminį nuolat veikia odos ir aplinkos mikroorganizmai. Todėl tokiems **gaminiams, kuriuos veikia mikroorganizmai, arba kurių kokybė gali pablogėti naudojimo metu, ypač svarbu laikytis rekomenduojamo kosmetikos gaminio laikotarpio po pakuotės atidarymo termino trukmės.**

Atsakingo asmens (dažniausiai gamintojo) pareiga nurodyti laikotarpį, kurio metu atidarius pakuotę ir toliau naudojant gaminį, produktas yra saugus ir gali būti naudojamas be žalos vartotojui. Šis vertinimas atliekamas pasitelkus reikiamus tyrimus ir duomenis, pavyzdžiui, kosmetikos gaminio fizinio ir mikrobiologinio stabilumo bandymų rezultatus, formulės ypatumus, įskaitant panaudotas žaliavas bei pakuotę, atsižvelgiant į numatomą vartotojo elgesį įprastai naudojant gaminį ir laikant namų sąlygomis, o taip pat naudojimo būdą bei dažnumą.

PAO terminas nustatomas su rezervu, užtikrinančiu saugą net ir tuo atveju, jei vartotojas naudoja gaminį ilgiau. Taip yra dėl to, kad vartotojas namų sąlygomis ne visada gali tiksliai nustatyti gaminio atidarymo datą. Savaime suprantama, jog kiekvienu atveju vartotojas privalo laikytis ant pakuotės nurodytų gaminio naudojimo rekomendacijų.

Kosmetikos gaminių tinkamumo naudoti ženklavimas

Reglamento 1223/2009/EB 19 str. 1c p. numato gaminius, kurių atveju sąvoka „atidarius“ netaikoma, o PAO pateikimas ant gaminio nereikalaujamas. Gaminių pavyzdžiai, kai sąvoka „atidarius“ netaikoma, apibrėžta tame pačiame Europos Komisijos Reglamente:

- kosmetikos gaminiams, kurių pakuotė, pvz. aerozolio balionėlis, užtikrina, kad naudojimo metu pakuotėje esantis gaminytis negali turėti sąlyčio su išorine aplinka;
- vienkartiniam kosmetikos gaminiams (gaminytis skirtas sunaudoti iš karto);
- kosmetikos gaminiams, kurie neturi tikimybės pasidaryti nesaugūs žmogaus sveikatai naudojant normaliomis arba iš anksto numatytomis sąlygomis (žemos mikrobiologinės rizikos gaminiai, pavyzdžiui, nagų lakai, kvepalai, vonios druska, tradicinis tualetinis muilas).

Praktikoje, pagal galiojančius įstatymus, kosmetikos gaminiai ženklavami įvairiais gaminio tinkamumo naudoti būdais:

- tik trumpiausio tinkamumo termino („Geriausias naudoti iki pabaigos...“ arba smėlio laikrodžio ženklas)
- tik PAO ženklas
- nėra PAO ir nėra trumpiausio tinkamumo termino
- trumpiausio tinkamumo terminas ir PAO.

Lietuvos rinkoje gana dažnai pastebima, kai naudojamas dvigubas ženklavimas: gamintojas apsisprendžia ant gaminio nurodyti tiek minimalaus tinkamumo terminą, tiek PAO simbolį, nors įstatymai ir nereikalauja dvigubo ženklavimo. Gamintojas gali individualiai nuspręsti naudoti ar ne tokį ženklavimą tam tikrų arba visų savo gaminių asortimento atžvilgiu.

Gaminių tinkamumo naudoti ženklavimo skirtumai gali atsirasti dėl:

- gaminio kategorijos – receptūros, naudojamos pakuotės rūšies,
- gaminio stabilumo, įskaitant polinkį mikrobiologiniam užkrėtimui,
- įmonės strategijos, nustatant ir ženklinant tinkamumą naudoti,
- iš individualių gamintojo (kuris gali būti atsakingu asmeniu) ir gavėjo / užsakovo (pvz., vadinamųjų nuosavų prekės ženklų gaminių platintojo) nuostatų.

Tuo atveju, kai ant gaminio nurodytas minimalus tinkamumo terminas ir PAO, pagrindinis yra minimalus tinkamumo terminas. Jis reiškia, kad gamintojas garantuoja gaminio saugumą ir kokybę būtent šiuo laikotarpiu. Jeigu, pavyzdžiui, nuo pirmo panaudojimo iki minimalaus tinkamumo termino pabaigos liko dar 10 mėnesių, o PAO sudaro 12 mėnesių, gaminį reikia sunaudoti per 10 mėnesių.

Partijos numeris

Partijos numeris nurodomas ant kiekvieno kosmetikos gaminio ir pagal 19 str. 1e p. **skirtas kosmetikos gaminiui identifikuoti.**

Partijos numerio ženklavimo būdas (pvz., formatas, kodavimo būdas, atskirų ženklų, raidžių naudojimas, nurodymas ant gaminio ir pan.) neregamentuojamas įstatymų. Tai savotiškas kiekvieno gamintojo kodas, apibrėžiamas individualiai, pagal vidaus reikalavimus ir šio gamintojo procedūras.

Numeryje užkoduota informacija žinoma ir skirta tik gamintojui. Ją naudoja tik gamintojas konkrečiai gaminio partijai identifikuoti, taip pat gaminių kiekiams valdyti.

Platintojo ir vartotojo skundų nagrinėjimo metu, partijos numeris padeda identifikuoti gaminį. Jo paskirtis nėra perduoti informaciją platintojams arba vartotojams apie pagaminimo datą.

Kosmetikos gaminių tinkamumo naudoti terminas– atsakingo asmens pareigos

Atsakingas asmuo turi užtikrinti kosmetikos gaminio saugą žmonių sveikatai. Atsakingo asmens (gamintojo) pareiga yra nustatyti tinkamą tam tikram gaminiui minimalaus tinkamumo terminą, užtikrinančią jo saugumą ir ant gaminio pakuotės nurodyti reikiamą informaciją. Gaminio tinkamumo naudoti termino nustatymas yra Kosmetikos gaminio saugos ataskaitos dalis, kuri pateikiama kosmetikos rinkos priežiūros institucijoms, o taip pat Nacionalinio visuomenės sveikatos centro prie Sveikatos apsaugos ministerijos atstovams.

Atsakomybė už gaminio saugą bei kokybę nesibaigia atsakingam asmeniui pardavus gaminį arba jį perdavus į sandėlį. Atsakingas asmuo turi užtikrinti, kad atitinkamas tinkamumo naudoti terminas yra saugus tiek pateikiant kosmetikos gaminį rinkai, tiek vartotojui naudojant gamintojo rekomenduojamoms sąlygoms. Apyvartoje esančio gaminio kokybei suprastėjus, gamintojo pareiga yra imtis atitinkamų veiksmų, kad likusių gaminių kokybė būtų išsaugota.

Tinkamumo terminas (panašiai kaip ir PAO) nustatomas remiantis įvairiais aspektais: gaminio fizinio ir mikrobiologinio stabilumo bandymų rezultatais, gaminio sudėties analize, atitinkamos pakuotės parinkimu, patirtimi su panašiais gaminiiais, įskaitant gaminio tinkamumo naudoti stebėjimą, atitinkamos gaminio gamybos technologijos parinkimu. Remiantis šiais duomenimis, jeigu gaminio tinkamumas terminas ilgesnis nei 30 mėnesių, gamintojas gali priimti sprendimą, kad šiam gaminiui tinkamumo naudoti terminas nenustatomas.

Kosmetikos gaminių gamyba pagal Reglamento 1223/2009/EB 5 str. turi vykti pagal Gerosios Gamybos Praktikos (GGP) principus, kurie numato atitinkamas gamybos higienos sąlygas. Laikantis GGP ir taikant šiuolaikinius modernius gamybos metodus, naujausias technologijas bei veiksmingas

gaminių stabilumo išlaikymo sistemas, kosmetikos pramonė gali gaminti labai ilgo tinkamumo naudoti termino kosmetikos gaminius.

Atsižvelgiant į tai, jog kosmetikos gaminiai priklauso greitai kintančių gaminių kategorijai, jų buvimo laikas rinkoje yra ribotas. Rinkoje esanti didelė konkurencija reikalauja ne tik greitų gaminių pokyčių, bet ir pakuotės dizaino naujų sprendimų, kad sektų esamą madą ir atitiktų vartotojų lūkesčius. Todėl praktikoje labai retai lentynoje gaminys išlieka kelerius metus.

Kosmetikos gaminių tinkamumas – platintojo pareiga

Vykdydami savo veiklą ir teikdami kosmetikos gaminių rinkai, platintojai, pagal 6 str. 1 p. privalo laikytis galiojančių įstatymų.

Pagal Reglamento 1223/2009/EB 6 str., platintojas (o taip pat pardavėjas parduotuvėje) turi patikrinti, ar nepasibaigė gaminio minimalaus tinkamumo terminas, **jeigu jis taikomas**.

Jeigu platintojas turi prižasčių manyti, kad kosmetikos gaminys nepaženklintas pagal Reglamente 1223/2009/EB numatytus reikalavimus jis turi susisiekti su atsakingu asmeniu arba platintoju, iš kurio gavo gaminį. Todėl labai svarbus yra atsakingo asmens ir platintojo bendradarbiavimas.

Svarbu žinoti, kad platintojų transporto ir laikymo sąlygos taip pat turi įtakos produkto naudojimo tinkamumo terminui. Todėl svarbi platintojo pareiga (Reglamento 1223/2009/EB 6 str. 4 d.) – užtikrinti tokias kosmetikos gaminių transportavimo ir laikymo sąlygas, kurios nekeltų pavojaus gaminių saugumui ir neturėtų įtakos jų kokybės išsaugojimui. Atsakingas asmuo gali rekomenduoti išsamias gaminio transporto ir laikymo sąlygas.

Vartotojo teisės

Kaskart, kai įsigyto gaminio kokybė kelia abejonų, vartotojas turi teisę pateikti skundą pirkimo vietoje. Taip pat vartotojas turi galimybę pateikti skundą tiesiogiai gamintojui / atsakingam asmeniui arba platintojui, atstovaujančiam atitinkamai įmonei/gamintojui.

Informacinis pranešimas

Lietuvos kosmetikos ir buitinės chemijos gamintojų asociacija LIKOCHEMA – tai organizacija, atstovaujanti kosmetikos sektoriaus interesams Lietuvoje. Asociacija vienija apie 30 kosmetikos ir buitinės chemijos įmonių. Asociacijos nariai – tai kosmetikos bei buitinės chemijos gaminių gamintojai ir platintojai, laboratorijos, pakuočių, žaliavų bei įrangos gamintojai.

Asociacija rūpinasi kosmetikos sektoriaus konkurencingumu ir plėtra Lietuvoje, dalyvaudama visuomeniniame dialoge (teisėkūroje), atlikdama švietėjiškus ir sektorių integruojančius veiksmus.

LIKOCHEMA yra kosmetikos buitinės chemijos pramonės Lietuvoje ekspertė jau 20 metų. Asociacija yra „Cosmetics Europe“ ir A.I.S.E. narė.

Daugiau informacijos apie Lietuvos kosmetikos pramonę www.likochema.lt